

Шевченко В. Ю.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-611-2-42>

ГЛОБАЛЬНІ ШОКИ ТА ФІНАНСОВА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

Світова економіка періодично стає сферою прояву глобальних ризиків, викликів та структурних змін, які системно впливають на динаміку, нестабільність та перспективи країн і міжнародних економічних відносин. Такими світовими викликами стали пандемія 2020 року, військова агресія росії в Україні починаючи з 2022 року, військовий конфлікт навколо сектору Газа в 2024 році, що породили шоки, кризи та нестабільність. Суттєві економічні та фінансові наслідки таких процесів мають пролонгований вплив для світової економіки.

Шоки є подіями чи процесами, які мають незапланований, ймовірностний та некерований характер та впливають на імпульсивні зміни стану економіки, поведінки економічних агентів та збалансованості. Шоки можуть бути генеровані непередбачуваними змінами макроекономічних показників, значними коливаннями попиту і пропозиції, надмірною волатильністю ринків, зміною регуляторних умов діяльності.

Суттєва, необумовлена, не прогнозована, малоймовірна зміна співвідношення та взаємодії пов'язаних процесів, явищ, пропорцій можна визначити як шоки. Такі зміни не врегульовується дією натуральних чинників і ринкового саморегулювання, приводять до дисбалансів, втрат та мають певну часову дію та спрямованість впливу.

Наслідками шоків є невизначеність та ймовірність економічних процесів, зростання цін на основні товари, очікування інфляції та рецесії, падіння на фінансових та валютних ринках, уповільнення економіки.

Шоки мають глобальний характер коли впливають на сировинні ринки, поширюються на міжнародні ланцюги постачання та регіони, генерують транскордонну незбалансованість та інфляцію.

Глобального характеру набули сучасні шоки, які виникли в ключовому регіоні постачання енергетичних ресурсів в світі. Війна розпочалась 28 лютого 2026 року авіаційними та ракетними ударами США та Ізраїлю по ключовим цивільним і військовим цілям в Ірані та

швидко перетворилась у регіональний та міжнародний конфлікт. Ця війна стрімко згенерувала геополітичні та геоекономічні шоки що поширилися спочатку в Азії, а також до інших регіонів.

Основними характеристиками глобальних шоків ініційованих війною в Ірані можуть розглядатися:

- скорочення обсягів виробництва та постачання нафти, нафтопродуктів, скрапленого природного газу внаслідок ракетних і дронів ударів Ірану по енергетичним об'єктам країн Перської затоки;
- порушення міжнародних ланцюгів постачання внаслідок блокування Іраном Ормузької протоки як основного транзитного шляху світових ринків;
- утворення дефіциту на основному ринку для близькосхідного викопного палива в Азії та переорієнтація світової логістики на азійські ринки, що вринуло на імпорتنі ціни енергоресурсів в Європі;
- стрімке зростання міжнародних базисних цін на викопне паливо що вплинуло на підвищення цін всіх ринків в тому числі самодостатні як США;
- відмова Ірану від переговорів про припинення війни що посилює невизначеність її термінів та відповідно часового горизонту та масштабу шоків;
- поширення проблем з постачанням на інші товарні групи походженням з Близького Сходу;
- поширення впливу шоків з ринків та виробництва на сфери споживання та послуг;
- запровадження заходів економії енергії та обмеження її споживання.

Основним фінансовим наслідком сучасних глобальних шоків є посилення інфляційних очікувань особливо в енергозалежних регіонах. Прогноз ОЕСР (OECD) що виходить з актуального рівня ціна нафту на березень 2026 року, передбачає суттєве зростання інфляції, що може прискоритися при продовженні війни.

Глобальний вплив шоків пропозиції в результаті війни в Ірані проявляється в першу чергу як шоки енергетичних товарів (нафта, нафтопродукти, скраплений природний газ). Економічне значення полягає в тому, що очікування значного відносного зростання інфляції відбувається після довгого періоду жорсткої антиінфляційної політики розвинутих країн. Це посилює ризики переходу до періоду стагфляції. Шоки пропозиції викопного палива можуть посилити дефіцит та зростання цін на електроенергію в розвинутих країнах.

Таблиця 1

ОЕСР Прогноз інфляції 2026 рік

Країни	Прогноз інфляції в 2026 р	Зміна прогнозу до попереднього в грудні 2025 р
G 20	4,0	1,7
США	4,2	1,8
Єврозона	2,6	0,7
Німеччина	2,9	0,8
Франція	1,8	0,5
Велика Британія	4,0	1,5
Китай	1,3	1,0
Індія	6,1	1,7

Джерело: складено за даними [1]

Особливістю Китаю є помірна дефляція пере нагромадження виробничих потужностей останніми роками, тому прогнозований перехід до інфляції може негативно вплинути на стійкість економіки.

Основними фінансовими наслідками сучасних глобальних шоків для Європи є зростання витрат на імпорт енергоресурсів та посилення інфляційних очікувань. За оцінками Європейської комісії, тільки за перший місяць конфлікту додаткові витрати на імпорт енергії зросли на 14 млрд євро [2]. Інфляція в Євронзоні може помірно збільшитися, але одночасно посилюється ризик рецесії.

Таблиця 2

Сценарії реального ВВП та інфляції в Євронзоні, 2026–2028 роки

		Базовий сценарій	Помірний сценарій	Негативний сценарій
Реальний ВВП	2026	1.2	0.9	0.6
	2027	1.4	1.3	1.2
	2028	1.4	1.4	1.6
Інфляція	2026	1.9	2.6	3.5
	2027	1.8	2.0	2.1
	2028	2.0	2.1	1.6

Джерело: складено за даними [3]

Такий прогноз відображає невизначеність та особливості сучасної європейської економіки, яка в цілому та провідні країни мають дуже помірні темпи економіки та потребують посилення міжнародної

конкурентоспроможності. В сучасних умовах це також значно посилю потребу в енергоефективності та стабільності.

Сучасні глобальні шоки потребують ефективного вирішення конфліктів, комплексних швидких заходів щодо раціонального використання енергії на всіх рівнях.

Література:

1. OECD (2026) Economic Outlook, Interim Report March 2026 Testing Resilience. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-interim-report-march-2026_d4623013-en.html
2. Bloomberg (2026) EU Weighs Ukraine Crisis Strategy to Calm High Energy Prices. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-03-31/eu-weighs-ukraine-crisis-strategy-to-calm-high-energy-prices?srnd=homepage-europe>
3. European Central Bank (2026). ECB staff macroeconomic projections for the euro area, March 2026. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/projections/html/ecb.projections202603_ecbstaff~ebe291cd3d.en.html